

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

മഹർഷി വേദവ്യാസപ്രണീതം ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ സപ്തമോഽധ്യായഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ സപ്തമോഽധ്യായഃ ॥

മൈത്രേയ ഉവാച
ഇത്യജ്ഞാനാനുനീതേന ഭവേന പരിതുഷ്യതാ |
അഭ്യധായി മഹാബാഹോ പ്രഹസ്യ ശ്രൂയതാമിതി || 1 ||

ശ്രീമഹാദേവ ഉവാച
നാഘം പ്രജേശ ബാലാനാം വർണയേ നാനുചിന്തയേ |
ദേവമായാഭിഭൂതാനാം ദണ്ഡസ്തത്ര ധൃതോ മയാ || 2 ||

പ്രജാപതേർദഗ്ധശീർഷ്ണോ ഭവത്വജമുഖം ശിരഃ |
മിത്രസ്യ ചക്ഷുഷേക്ഷേത ഭാഗം സ്വം ബർഹിഷോ ഭഗഃ || 3 ||

പൂഷാ തു യജമാനസ്യ ദദ്ഭിർജക്ഷതു പിഷ്ടഭുക് |
ദേവാഃ പ്രകൃതസർവാംഗാ യേ മ ഉച്ഛേഷണം ദദുഃ || 4 ||

ബാഹുഭ്യാമശ്വിനോഃ പൂഷ്ണോ ഹസ്താഭ്യാം കൃതബാഹവഃ |
ഭവന്ത്വധ്വർയവശ്ചാന്യേ ബസ്തശ്മശ്രുർഭൃഗുർഭവേത് || 5 ||

മൈത്രേയ ഉവാച
തദാ സർവാണി ഭൂതാനി ശ്രുത്വാ മീഡുഷ്ടമോദിതം |
പരിതുഷ്ടാത്മഭിസ്താത സാധു സാധ്വിത്യമാബ്രുവന് || 6 ||

തതോ മീഡ്യാംസമാമന്തര്യ ശൂനാസീരാഃ സഹർഷിഭിഃ |
ഭൂയസ്തദ്ഭവയജനം സമീഡ്യാഭ്യയസോ യയുഃ || 7 ||

വിധായ കാർത്ത്യന്യേന ച തദ്യദാഹ ഭഗവാൻ ഭവഃ |
സന്ധുഃ കന്ധു കാധേന സവനീയപശോഃ ശിരഃ || 8 ||

സന്ധീയമാനേ ശിരസി ദക്ഷോ രൂദ്രാഭീവീക്ഷിതഃ |
സദ്യഃ സുപ്ത ഇവോത്തസ്ഥൗ ദദ്യശേ ചാഗ്രതോ മൃഡം || 9 ||

തദാ വൃഷധ്വജദ്വേഷകലിലാത്മാ പ്രജാപതിഃ |
ശിവാവലോകാദഭവച്ഛരഭ്രാദ ഇവാമലഃ || 10 ||

ഭവസ്തവായ കൃതധീർനാശകുനോദനുരാഗതഃ |
ഔത്കന്ധ്യാദ്ബാഷ്പകലയാ സമ്പരേതാം സുതാം സ്മരൻ || 11 ||

കൃച്ഛാത്സംസ്തഭ്യ ച മനഃ പ്രേമവിഹ്വലിതഃ സുധീഃ |
ശശംസ നിർവൃലീകേന ഭാവേനേശം പ്രജാപതിഃ || 12 ||

ദക്ഷ ഉവാച

ഭൂയാനനുഗ്രഹ അഹോ ഭവതാ കൃതോ മേ
ദണ്ഡസ്ത്വയാ മയി ഭൂതോ യദപി പ്രലബ്ധഃ |
ന ബ്രഹ്മബന്ധുഷു ച വാം ഭഗവന്നവജ്ഞാ
തുഭ്യം ഹരേശ്വ കുത ഏവ ധൃതവ്രതേഷു || 13 ||

വിദ്യാതപോവ്രതധരാൻ മുഖതഃ സ്മ വിപ്രാൻ
ബ്രഹ്മാർത്ഥതത്ത്വമവിതും പ്രഥമം ത്വമസ്രാക് |
തദ്ബ്രാഹ്മണാൻ പരമ സർവവിപത്സു പാസി
പാലഃ പശൂനിവ വിഭോ പ്രഗൃഹീതദണ്ഡഃ || 14 ||

യോഽസൗ മയാവിദിതതത്ത്വദ്യശാ സഭായാം
ക്ഷിപ്തോ ദുരുക്തിവിശിഖൈരഗണയ തൻമാം |

അർവാക് പതന്തമർഹത്തമനിന്ദയാപാദ്

ദൃഷ്ട്യാർദ്രയാ സ ഭഗവാൻ സ്വകൃതേന തുഷ്യേത് || 15 ||

മൈത്രേയ ഉവാച

ക്ഷമാപ്യേവം സ മീഡ്യാംസം ബ്രഹ്മണാ ചാനുമന്ത്രിതഃ |

കർമ സന്താനയാമാസ സോപാധ്യായർത്രിഗാദിഭിഃ || 16 ||

വൈഷ്ണവം യജ്ഞസന്തതൈത്യ ത്രികപാലം ദ്വിജോത്തമാഃ |

പുരോധാശം നിരവപൻ വീരസംസർഗശുദ്ധയേ || 17 ||

അധ്യർയുണാർത്ഥഹവിഷാ യജമാനോ വിശാമ്പതേ |

ധിയാ വിശുദ്ധയാ ദധൗ തഥാ പ്രാദുരഭൂദ്ധരിഃ || 18 ||

തദാ സ്വപ്രഭയാ തേഷാം

ദ്യോതയന്ത്യാ ദിശോ ദശ |

മുഷ്ണംസ്തേജ ഉപാനീതസ് -

താർക്ഷ്യേണ സ്തോത്രവാജിനാ || 19 ||

ശ്യാമോ ഹിരൺയരശനോർകകിരീടജുഷ്ടോ

നീലാലകഭ്രമരമണ്ഡിതകുണ്ഡലാസ്യഃ |

കംബുബ്ജചക്രശരചാപഗദാസിചർമ -

വ്യഗ്രൈർഹിരൺമയഭുജൈരിവ കർണികാരഃ || 20 ||

വക്ഷസ്യധിശ്രിതവധൂർവനമാൽയുദാര -

ഹാസാവലോകകലയാ രമയംശ്ച വിശ്വം |

പാർശ്വഭ്രമദ്യജനചാമരരാജഹംസഃ

ശ്വേതാതപത്രശശിനോപരി രജ്യമാനഃ || 21 ||

തമുപാഗതമാലക്ഷ്യ സർവേ സുരഗണാദയഃ |

പ്രണേമുഃ സഹസോത്ഥായ ബ്രഹ്മേന്ദ്രത്യക്ഷനായകാഃ || 22 ||

തത്തേജസാ ഹതരുചഃ സന്നജിഹ്വാഃ സസാധ്യസാഃ |
മൂർധ്നാ ധൃതാഞ്ജലിപുടാ ഉപതസ്ഥുരധോക്ഷജം || 23 ||

അപ്യർവാഗ്ധൃത്തയോ യസ്യ മഹി ത്വാത്മഭുവാദയഃ |
യഥാമതി ഗൃണന്തി സ്മ കൃതാനുഗ്രഹവിഗ്രഹം || 24 ||

ദക്ഷോ ഗൃഹീതാർഹണസാദനോത്തമം
യജ്ഞേശ്വരം വിശ്വസൃജാം പരം ഗുരും |
സുനന്ദനന്ദാദ്യനുഗൈർവൃതം മുദാ
ഗൃണൻ പ്രപേദേ പ്രയതഃ കൃതാഞ്ജലിഃ || 25 ||

ദക്ഷ ഉവാച
ശുദ്ധം സ്വധാമ്നുപരതാഖിലബുദ്ധ്യവസ്ഥം
ചിൻമാത്രമേകമഭയം പ്രതിഷിധ്യ മായാം |
തിഷ്ഠംസ്തയൈവ പുരുഷത്വമുപേത്യ തസ്യ -
മാസ്തേ ഭവാനപരിശുദ്ധ ഇവാത്മതന്ത്രഃ || 26 ||

ഋത്വിജ ഉഘഃ
തത്ത്വം ന തേ വയമനഞ്ജന രുദ്രശാപാത്
കർമ്മൺയവഗ്രഹധിയോ ഭഗവൻവിദാമഃ |
ധർമോപലക്ഷണമിദം ത്രിവൃദ്യരാഖ്യം
ജ്ഞാതം യദർഥമധിദൈവമദോവ്യവസ്ഥാഃ || 27 ||

സദസ്യ ഉഘഃ
ഉത്പത്ത്യധ്വന്യശരണ ഉരുക്ലേശദുർഗ്ഗേന്തകോഗ്ര -
വ്യാലാൻവിഷ്ടേ വിഷയമൃഗതൃഷ്യാത്മഗേഹോരുഭാരഃ |
ദ്വന്ദ്വശ്വദേ ഖലമൃഗഭയേ ശോകദാവേജ്ഞസാർഥഃ
പാദൗകസ്തേ ശരണദ കദാ യാതി കാമോപസൃഷ്ടഃ || 28 ||

രുദ്ര ഉവാച

തവ വരദ വരാഢ്രലാവാശിഷേഹാഖിലാർഥേ

ഹൃപി മുനിഭിരസങ്കുതൈരാദരേണാർഹണീയേ |

യദി രചിതധിയം മാവിദ്യലോകോഽപവിദ്ധം

ജപതി ന ഗണയേ തത്ത്വത്പരാനുഗ്രഹേണ || 29 ||

ഭൃഗുരുവാച

യൻമായയാ ഗഹനയാപഹൃതാത്മബോധാ

ബ്രഹ്മാദയസ്തനുഭൃതസ്തമസി സ്വപന്തഃ |

നാത്മൻ ശ്രിതം തവ വിദന്ത്യധുനാപി തത്ത്വം

സോഽയം പ്രസീദതു ഭവാൻ പ്രണതാത്മബന്ധുഃ || 30 ||

ബ്രഹ്മോവാച

നൈതത്ത്വരൂപം ഭവതോഽസൗ പദാർഥ -

ഭേദഗ്രഹൈഃ പുരുഷോ യാവദീക്ഷേത് |

ജ്ഞാനസ്യ ചാർഥസ്യ ഗുണസ്യ ചാശ്രയോ

മായാമയാദ് വ്യതിരിക്തോ യതസ്ത്വം || 31 ||

ഇന്ദ്ര ഉവാച

ഇദമപ്യച്ഛുത വിശ്വഭാവനം

വപുരാനന്ദകരം മനോഭൃശാം |

സുരവിദ്വിദ്ക്ഷപണൈരുദായുധൈ -

ർഭുജദണ്ഡൈരുപപന്നമഷ്ടഭിഃ || 32 ||

പത്മ്യ ഊചുഃ

യജ്ഞോഽയം തവ യജനായ കേന സൃഷ്ടോ

വിധ്യസ്തഃ പശുപതിനാഭ്യ ദക്ഷകോപാത് |

തം നസ്ത്വം ശവശയനാഭശാന്തമേധം

യജ്ഞാത്മന്നലിനരൂപാ ഭൃശാ പുനീഹി || 33 ||

ഋഷയ ഊചുഃ

അനന്വിതം തേ ഭഗവൻ വിചേഷ്ടിതം

യദാത്മനാ ചരസി ഹി കർമ്മ നാജ്യസേ ।

വിഭുതയേ യത ഉപസേദുരീശ്വരീം

ന മന്യതേ സ്വയമനുവർത്തതീം ഭവാൻ || 34 ||

സിദ്ധാ ഊചുഃ

അയം ത്വത്കഥാമൃഷ്ടപീയൂഷനദ്യാം

മനോവാദണഃ ക്ലേശദാവാഗ്നിദഗ്ധഃ ।

തൃഷാർത്തോഽവഗാഢോ ന സസ്മാദ ദാവം

ന നിഷ്ക്രാമതി ബ്രഹ്മസമ്പന്നവനഃ || 35 ||

യജമാന്യുവാച

സ്വാഗതം തേ പ്രസീദേശ തുഭ്യം നമഃ

ശ്രീനിവാസ ശ്രിയാ കാന്തയാ ത്രാഹി നഃ ।

ത്വാമ്യത്യേധീശ നാംഗൈർമഖഃ ശോഭതേ

ശീർഷഹീനഃ കബന്ധോ യഥാ പൂരുഷഃ || 36 ||

ലോകപാലാ ഊചുഃ

ദൃഷ്ടഃ കിം നോ ദൃഗ്ഭിരസദ്ഗ്രഹൈസ്ത്വം

പ്രത്യഗ്ദൃഷ്ടാ ദൃശ്യതേ യേന ദൃശ്യം ।

മായാ ഹ്യേഷാ ഭവദീയാ ഹി ഭൂമൻ

യസ്ത്വം ഷഷ്ഠഃ പഞ്ചഭിർഭാസി ഭൂതൈഃ || 37 ||

യോഗേശ്വരാ ഊചുഃ

പ്രേയാന ത്വേന്യോഽസ്ത്യമൃതസ്ത്വയി പ്രഭോ

വിശ്വാത്മനീക്ഷേണ പുഥഗ്യ ആത്മനഃ ।

അഥാപി ഭക്ത്യേശതയോപധാവതാ -

മനന്യവൃത്തയാനുഗൃഹാണ വത്സല || 38 ||

ജഗദുദ്ഭവസ്ഥിതിലയേഷു ദൈവതോ
 ബഹുഭിദ്യമാനഗുണയാഽന്മമായയാ |
 രചിതാത്മഭേദമതയേ സ്വസംസ്ഥയാ
 വിനിവർതിതഭ്രമഗുണാത്മനേ നമഃ || 39 ||

ബ്രഹ്മോവാച
 നമസ്തേ ശ്രിതസത്തായ ധർമാദീനാം ച സൂതയേ |
 നിർഗുണായ ച യത്കാഷ്ഠാം നാഹം വേദാപരേപി ച || 40 ||

അഗ്നിരുവാച
 യത്തേജസാഹം സുസമീദ്ധതേജാ
 ഹവ്യം വഹേ സ്വധ്വര ആജ്യസികൃതം |
 തം യജ്ഞിയം പഞ്ചവിധം ച പഞ്ചഭിഃ
 സ്വിഷ്ടം യജുർഭിഃ പ്രണതോഽസ്മി യജ്ഞം || 41 ||

ദേവാ ഉഘുഃ
 പുരാ കൽപാപായേ സ്വകൃതമുദരീകൃത്യ വികൃതം
 ത്വമേവാദ്യസ്തസ്മിൻ സലില ഉരഗേന്ദ്രാധിശയനേ |
 പൂമാൻ ശേഷേ സിദ്ധൈർഹൃദി വിമൃശിതാധ്യാത്മപദവിഃ
 സ ഏവാദ്യാക്ഷ്ണോർയഃ പഥി ചരസി ഭൃത്യാനവസി നഃ || 42 ||

ഗന്ധർവാ ഉഘുഃ
 അംശാംശാസ്തേ ദേവ മരീചാദയ ഏതേ
 ബ്രഹ്മേന്ദ്രാദ്യാ ദേവഗണാ രുദ്രപുരോഗാഃ |
 ക്രീഡാഭാണാം വിശ്വമിദം യസ്യ വിഭൂമൻ
 തസ്മൈ നിത്യം നാഥ നമസ്തേ കരവാമ || 43 ||

വിദ്യാധരാ ഉഘുഃ
 ത്വൻമായയാർഥമഭിപദ്യ കലേവരേഽസ്മിൻ

കൃത്വാ മമാഹമിതി ദുർമതിരുത്പഥൈഃ സ്വൈഃ |
 ക്ഷിപ്തോഽപ്യസദ്വിഷയലാലസ ആത്മമോഹം
 യുഷ്മത്കഥാമൃതനിഷേവക ഉദ് വ്യുദന്ധ്യേത് || 44 ||

ബ്രാഹ്മണാ ഊചുഃ
 ത്വം ക്രതുസ്ത്വം ഹവിസ്ത്വം ഹുതാശഃ സ്വയം
 ത്വം ഹി മന്ത്രഃ സമിദുർഭപാത്രാണി ച |
 ത്വം സദസ്യർത്വിജോ ദമ്പതീ ദേവതാ
 അഗ്നിഹോത്രം സ്വധാ സോമ ആജ്യം പശുഃ || 45 ||

ത്വം പുരാ ഗാം രസായാ മഹാസുകരോ
 ദംഷ്ട്രയാ പദ്മിനീം വാരണേന്ദ്രോ യഥാ |
 സ്തുത്യമാനോ നദൻ ലീലയാ യോഗിഭി -
 ര്വവുജ്ജഹർഥ ത്രയീഗാത്ര യജ്ഞക്രതുഃ || 46 ||

സ പ്രസീദ ത്വമസ്മാകമാകാങ്ക്ഷതാം
 ദർശനം തേ പരിഭ്രഷ്ടസത്കർമണാം |
 കീർത്യമാനേ നൃഭിർനാമ്നി യജ്ഞേശ തേ
 യജ്ഞവിഹ്നാഃ ക്ഷയം യാന്തി തസ്മൈ നമഃ || 47 ||

മൈത്രേയ ഉവാച
 ഇതി ദക്ഷഃ കവിര്യജ്ഞം ഭദ്ര രുദ്രാവമർശിതം |
 കീർത്യമാനേ ഹൃഷീകേശേ സന്നിന്ദയേ യജ്ഞഭാവനേ || 48 ||

ഭഗവാൻ സ്വേന ഭാഗേന സർവാത്മാ സർവഭാഗഭുക് |
 ദക്ഷം ബഭാഷ ആഭാഷ്യ പ്രിയമാണ ഇവാനഘ || 49 ||

ശ്രീഭഗവാനുവാച
 അഹം ബ്രഹ്മാ ച ശർവശ്ച ജഗതഃ കാരണം പരം |
 ആത്മേശ്വര ഉപഭ്രഷ്ടാ സ്വയന്യുഗവിശേഷണഃ || 50 ||

ആത്മമായാം സമാവിശ്യ

സോഽഹം ഗുണമയീം ദ്വിജ |

സൃജൻ രക്ഷൻ ഹരൻ വിശ്വം

ദഭ്രേ സംജ്ഞാം ക്രിയോചിതാം || 51 ||

തസ്മിൻ ബ്രഹ്മൺയദ്വിതീയേ കേവലേ പരമാത്മനി |

ബ്രഹ്മരൂഢൗ ച ഭൂതാനി ഭേദേനാജ്ഞോഽനുപശ്യതി || 52 ||

യഥാ പുമാന്ന സ്വാംഗേഷു ശിരഃ പാൺയാദിഷു ക്വചിത് |

പാരക്യബുദ്ധിം കുരുതേ ഏവം ഭൂതേഷു മത്പരഃ || 53 ||

ത്രയാണാമേകഭാവാനാം യോ ന പശ്യതി വൈ ഭിദാം |

സർവഭൂതാത്മനാം ബ്രഹ്മൻ സ ശാന്തിമധിഗച്ഛതി || 54 ||

മൈത്രേയ ഉവാച

ഏവം ഭഗവതാഽഭിഷ്ടഃ പ്രജാപതിപതിർഹരിഃ |

അർചിത്വാ ക്രതുനാ സ്വേന ദേവാനുഭയതോഽയജത് || 55 ||

രുദ്രം ച സ്വേന ഭാഗേന ഹൃപാധാവത്സമാഹിതഃ |

കർമ്മണോദവസാനേന സോമപാനിതരാനപി |

ഉദവസ്യ സഹർത്രിഗ്ഭിഃ സസ്നാവവഭൃഥം തതഃ || 56 ||

തസ്മാ അപ്യനുഭാവേന സ്വേനൈവാവാപ്തരാധസേ |

ധർമ ഏവ മതിം ദത്തവാ ത്രിദശാസ്തേ ദിവം യയുഃ || 57 ||

ഏവം ദാക്ഷായണീ ഹിത്വാ സതീ പൂർവകലേവരം |

ജജ്ഞേ ഹിമവതഃ ക്ഷേത്രേ മേനായാമിതി ശുശ്രൂമ || 58 ||

തമേവ ദധിതം ഭൂയ ആവൃക്തേ പതിമംബികാ |

അനന്യഭാവൈകഗതിം ശക്തിഃ സുപ്തേവ പൂരുഷം || 59 ||

ഏതദ്ഭഗവതഃ ശംഭോഃ കർമ്മ ദക്ഷാധ്വരദ്രുഹഃ |
ശ്രുതം ഭാഗവതാച്ഛിഷ്യാദുദ്ധവാൻമേ ബൃഹസ്പതേഃ || 60 ||

ഇദം പവിത്രം പരമീശചേഷ്ടിതം
യശസ്യമായുഷ്യമൗഘൗഘമർഷണം |
യോ നിത്യദാഽ്നികർണ്യ നരോഽനുകീർതയേദ്
ധുനോത്യഘം കൗരവ ഭക്തിഭാവതഃ || 61 ||

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യം സംഹിതായാം
ചതുർഥസ്കന്ധേ ദക്ഷയജ്ഞസന്ധാനം നാമ സപ്തമോഽധ്യായഃ ||